

ISKUSTVA

DUHOVNOST – PUT U NEPOZNATO

Anton Trstenjak

Opet slovenska domaća zadaća! Profesor nam zada temu, a mi ju moramo obraditi i napisati. Razlika je samo u tome da ja nisam više učenik, a najmanje vaš; dakle, smijem to obraditi samostalno, bez obzira na to kako je to zamislio profesor koji je temu zadao.

Po meni, radi se o trostrukom putu u nepoznato koji otvara duhovnost.

1. Put u nepoznato put je u svijet duha. Ljudi poznaju prvenstveno tijelo i tjelesni svijet, duh i njegov svijet potpuno im je u sjeni, ne vide ga. Još je gore to što ga preziru, doslovce: prezreti = ne vidjeti. Čovjek 87% svih informacija dobiva očima, vidom, vidnim prepoznavanjem. Samo 13% dobiva ostalim osjetilima, a koliko bez tjelesnih osjetila i organa neposredno umovanjem duha i vjerovanjem duše? Po ovom računu ništa.

Znamo da je ova aritmetika pogrešna jer uvažava samo osjetila a ne i razum i pamet koji imaju drugačije izvore i putove do informacija.

Ali u životu, u svakidašnjem doživljavanju čovjek se, ustvari, ponaša tako kao da je samo tijelo i kao da su samo tjelesna osjetila izvor informacija i upoznavanja svijeta.

Previše smo pod neposrednim, sveobuhvatnim utjecajem tijela, njegovih osjetila, osjećaja.

Ako upitate prosječnog čovjeka što je za njega stvarnost i istinitost, ustanovit ćete da pre naglašava tjelesni svijet iako tvrdi da ima i vjeru u Boga; dakle duhovnu istinitost.

Tu su ljudi vrlo nedosljedni; mnogi priznaju Boga, ali ne i duhovnost i besmrtnost duše. Za njih je tjelesno sve, duh ništa; zato je poslije smrti tijela kraj svega, ništa više ne ostaje i ne živi dalje.

Pa ipak, upravo na suvremenoj razini znanosti tjelesni svijet nikako nije više prevladavajuća stvarnost. Po suvremenoj fizikalnoj znanosti upravo se materija i njena građa sve više stišće na infinitezimalno male dijelove; tako se nalazi već na granici stvorenog svijeta gdje se materijalnost gubi već u gole fenomene; tako u materijalnom svijetu vrijedi još samo usklik sodzein ta fainomena, spasiti pojave; stvarnost se pak gubi u nevidljivosti, u tome što nazivamo duhovnost i koju izražavaju samo apstraktni brojevi i njihovi obrasci.

Ukoliko kažemo da je duhovnost put u nepoznato, moramo dakle po definiciji suvremene fizike prije toga reći: i tjelesnost je put u nepoznato, tamo kamo nas vodi upravo put u duhovnost.

2. Put u nepoznato je put u svijet Istoka. Suvremena Europa upućuje poziv na novu duhovnost i pri tome se obraća Istoku, istočnjačkoj duhovnosti, rekli bismo i istočnjačkoj mudrosti. Iza tog suvremenog smjera duhovnosti krije se čak dvostruki put u nepoznato.

a) Najprije vrijedi da moderni europski svijet uopće ne poznaje Istok i njegovu duhovnost. Događa mu se uglavnom ono što se događa ve-

ćini ljudi. Tuđa stvar koju još ne poznajem prokazuje mi se redovito u svjetlu posebne tajanstvenosti i njene moći. Sjetimo se samo kako se ljudi često oduševljavaju nekim liječnikom koji liječi čak i domaćim liječnicima nedostupne bolesti. „No kad se taj divljenja vrijedan liječnik preseli u naše mjesto, u trenu izgubi sjaj „čudotvornog liječnika“. Takve primjere poznajemo neposredno i možemo čak navesti mjesto i prezime liječnika. Tu se ponavlja istinitost jednostavne poslovice: „susjedov je kruh bolji od domaćeg“ iako se često pokaže da je istina suprotna.

Da bi se tom oduševljenju istočnjačkom duhovnošću, koja osim intimne duhovne jezgre sadrži i istočnjačku mudrost, vrste meditacija i tehnike „udubljanja“, umirivanja i ozdravljenja, kao što je joga, autogeni trening, akupunktura itd., dao još uvjerljiviji sadržaj, naziva se „nova duhovnost“. Stvar na prvi pogled zvuči čak reklamno uvjeravajuća, a u biti ipak sadrži pogrešnu misao. Kako može duhovnost ikada biti nova? Je li dosadašnja zastarjela? Ne! Duhovnost je život duha, kao što i sama riječ kaže. A duh nikada ne stari. Zato ni duhovnost nije nikada ni stara ni nova; uvijek je jedna te ista.

Preciznije! Duhovnost izvire iz Duha, koji je Božji, beskonačno savršen i zato uvijek jedan te isti. Tako je i duhovnost po cijelom svijetu u svim vremenima uvijek jedna te ista.

Ako netko načelno govori o „novoj“ duhovnosti, nenamjerno izražava misli koje idu mimo duhovnosti, misli koje pod tim imenom žele nekakav nadomjestak za istinsku duhovnost. Zar se za takvim izražavanjem ne skriva tako reći samo maskirani materijalizam kojemu su potrebne inspiracije za svoju uvjerljivost i od drugdje.

To nam se pitanje opravdano nameće uz novu duhovnost, pogotovo ako se za „novu“ oduševljavaju osobe koje inače izražavaju materijalistički svjetonazor.

Svakako se uz „novu“ duhovnost susrećemo s vrlo šarenim skupom ljudi, među njima i pravim konvertitima, u kojima se ponavlja Nataaelov prvi susret s Isusom koji ustanovljuje da u njemu nema prepredenosti.

b) Osim toga moramo još reći da suvremena

usmjerenost ka duhovnosti uopće ne poznaje kršćansku duhovnost; u tome je drugi put u nepoznato.

Ukoliko bi naime suvremeni svijet poznavao kršćansku duhovnost, ili bolje duhovnost u kršćanstvu, ne bi osjećao potrebu da ide po nju na Istok ka ne znam kakvoj indijskoj (bramanskoj, budističkoj, zen itd.) duhovnosti.

Zamislimo se ovdje ozbiljno. Da li smo u kršćanstvu zaista duhovnost već tako zanemarili da je ljudi više ne vide, da im nedostaje i odlaze po nju drugdje.

Da li su izvori milosti u kršćanstvu već tako presahli da su suvremenom čovjeku već nedostupni te traži nove bušotine s bogatijim izvorima?

Zar nije simptom takvog presušivanja naših izvora duhovnosti već u tome da ljudi s čuđenjem i oduševljenjem otkrivaju istočnjačke meditacije (transcendentalne, zen itd.) kao nešto duhovno osvježavajuće, kao nešto potpuno „novo“, kao da kršćanstvo ne poznaje meditacije! Vrhunac ironije je u tome da kršćanstvo u svojim duhovnim uputstvima i vježbama postavlja meditaciju kao misaonu, unutarstvu ili duhovnu molitvu čak na prvo mjesto, ispred usmene molitve koja je bez meditacije čak „prazna“ (taj me narod štuje samo jezikom, a njihovo je srce daleko od mene!). Kako da kršćanski navjestitelji Evanđelja nisu znali prikazati svijetu meditaciju kao jezgro sve duhovnosti u tako očitom obliku da bi ju svijet barem poznavao, ako ne ujedno i gajio i obistinio.

Zar nije simptomatična za prešućivanje kršćanske duhovnosti i na teološkoj razini upravo činjenica da smo tek u posljednje vrijeme obrađivanju mistike i kršćanske savršenosti dali ime duhovna teologija dok naše teološke škole pred više od pola stoljeća nisu poznavale čak ni riječ „duhovna teologija“.

Konačno bismo u vezi s pojmom „duhovna teologija“ opravdano postavili pitanje, zar nije uopće sva teologija, bilo biblijska ili dogmatska ili moralna, ipak ujedno duhovna teologija? A što bi drugo bilo učenje o Bogu ili teologija nego duhovna znanost; dakle duhovna teologija, i da zbog toga ne može biti duhovan samo jedan segment iste znanosti.

Zar nije dijeljenje pojma duhovna samo na

dio teologije ujedno već i u jezgri pogrešnog usmjerenja, kao da mogu biti kršćanin, i čak teolog, a ne biti ujedno duhovno usmjeren. I zašto se onda čudimo ako moderni tokovi duhovnosti traže prave izvore dalje od kršćanstva u dalekoj zemlji mitoloških triju mudraca.

Moram priznati da mi je još i danas neugodno kad se sjetim da su prije nekoliko mjeseci k meni došle ljubljanske dame s molbom da sudjelujem u novoj reviji o duhovnosti, a koju osnivaju samo zato jer kod nas nema takve revije koja bi bila posvećena isključivo duhovnosti.

Vidio sam da nemaju pojma o našoj reviji Božja okolina, koja je upravo ono što tim ženama kod nas nedostaje; naime, revija koja je posvećena isključivo duhovnosti i bila je osnovana upravo s tom posebnom namjerom.

Naravno, te su dame odmah prigovorile da ne žele reviju za duhovnost koja uvažava samo katoličku (kršćansku) duhovnost.

Tako smo upravo pri problematici o kojoj smo govorili. Naša kršćanska duhovnost im je preuska, ako želite presiromašna. Htjele bi šire poglede i dublje gutljaje i iz izvora koji sadrže i nekršćanske duhovne minerale.

Tu moramo ozbiljno preispitati svoju „duhovnu savjest“. Zar nije naša Božja okolina previše ljudski sužena i zato već premalo Božja? Zar ne bi Božja okolina, koja je naravno univerzalna (svemirska), doslovce katolička, morala obuhvaćati svu duhovnost koja je samo jedna; iz cijelog svijeta.

Zar smo mi sami tako siromašni da ne znamo Božjoj okolini dati tu Božju univerzalnost? Da li se možda bojimo da time ne zađemo u nekakvo krivovjerstvo? Ili smo jednostavno za takve namjere i za te katoličke zadatke premalo izobraženi? Bojim se da ima od svega toga pomalo.

Zar nemamo mi katolici uvijek nešto previše katoličke suženosti koja nam oduzima polet i privlačnost in partibus infidelium?

3. Put u nepoznato je put u tajnu beskonačno savršenog Božjeg života. Duhovnost znači put u mistiku; ona je ovom svijetu nepoznata.

Put u duhovnost je put u tajnu, znači u drugi svijet, svijet Duha Božjega.

Nekada su govorili također: put u mistiku je put u natprirodni svijet. Čovjek se iz nizine

ovog „prirodnog“ svijeta uzdiže u visine „natprirodnog“ svijeta. Ili drugačije: čovjek se iz profanog svijeta uzdiže u posvećen svijet, s ljudskog područja u Božje područje. I opet drugačije: put u mistiku predstavlja prijelaz iz područja ljudskog rada i njegove snage u područje Božje milosti, njene svjetlosti i snage. Milost, koja se pri tome otvara čovjekovim moćima spoznaje i ljubavi, čovjeka rasvjetljuje i oživljava, pokazuje mu put i daje mu snage da ide tim putem.

Možemo dakle reći: put u mistiku otvara čovjeku put u drugi koordinatni sistem.

Nastavimo: mistika nas usmjerava u drugu polovicu Isusovog Govora na gori i njegovih prisposoba o nebeskom kraljevstvu. Put u nepoznato, u nepoznat svijet mistike, daje čovjeku mogućnost da gleda svijet u drugačijem, ovdje zaista „novom“ svjetlu, s one strane oblaka i njihovih sjena, gdje sunce svijetli i u ponoć, kako se izražavaju mistici. Do ovog duhovnog, drugačijeg gledanja na svijet čovjeku pomaže milost, tako da u njenom objašnjenju vrijedi: tko može to razumjeti, neka razumije, to znači da i slijedi tu spoznaju. Što je s onima koji to ne razumiju i ne mogu tim putem, ostaje za nas u nama nedostupnoj nerazumljivoj sjeni mistike, znači Božje okoline, nad čime ne smijemo nikada očajavati.

Put u duhovnost je put u mistiku Božje okoline, to jest na drugu stranu Isusovih prisposoba o nebeskom kraljevstvu.

Nemojmo zanemariti: u ovome je bit cijelog kršćanskog svjetonazora; tko do toga nije došao, nije još pravi kršćanin. Drugim riječima: bez duhovnosti, tog puta u nepoznatu Božju tajnu, nema pravog razumijevanja ljudskog života, njegove sudbine, njegovog konačnog smisla i sreće, nema živog Evanđelja, nema kršćanstva.

Razmislimo ponovo! Tek sa duhovnošću dosežemo Evanđelje u potpunosti; tek pogledom na drugu stranu tjelesnih dimenzija razumijemo što znači „roditi se ponovo“ (Nikodemov večernji razgovor) i postati nova stvar.

Tek putem u nepoznato (tajnu) pobjeđujemo slova pismoznana i u nama zaživljuje Božji duh.